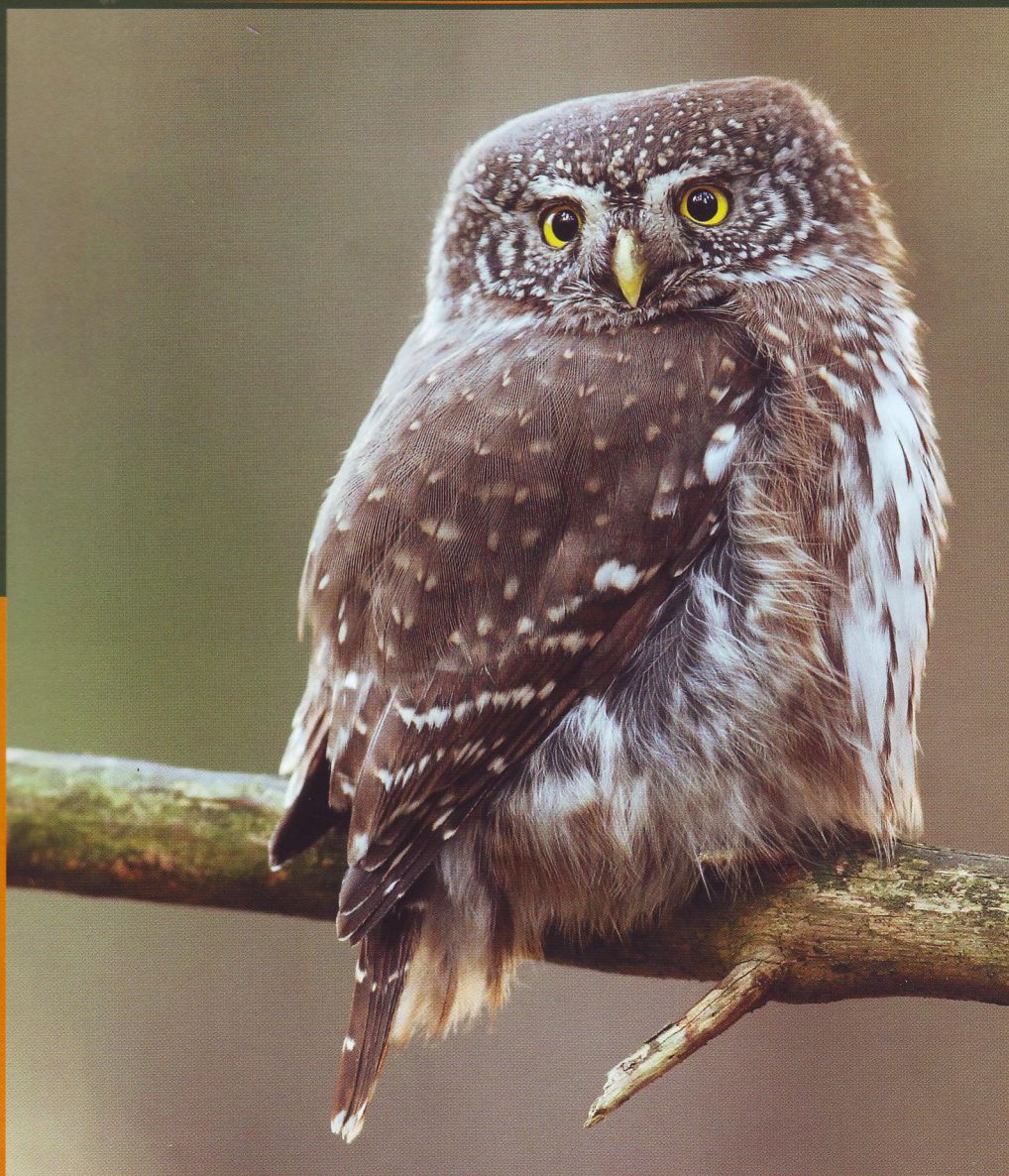

LES

& LETOKRUHY

SEPTEMBER 2018

ČASOPIS O LESNOM HOSPODÁRSTVE A SPRACOVANÍ DREVA

ROČNÍK 74

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

LYKOŽRÚT UŽ AJ V BUČINÁCH!

točne vykonávaná ochrana lesa a hygiena porastov, sucha a vysoké teploty sa stávajú spúšťačom gradácií podkôrneho hmyzu, či sa jedna o smrečiny alebo boriny.

Od roku 2014 sa čoraz častejšie vyskytujú prípady chradnutia a zriedkavejšie aj odumierania bučín zapríčinené podkôrnym hmyzom. Tento jav bol pozorovaný v oblasti Dargova, Medzilaboriec, Sklených Teplíc, Žiaru nad Hronom, Myjavy a Nového Mesta nad Váhom. Ide predovšetkým o teplejšie a suchšie lokality, na južne orientovaných svahoch, často s výskytom otvorených porastových stien. Aj v tomto prípade ide o po-

škodenie spôsobené lykožrútom, je to ale pre buk špecifický druh lykožrút bukový (*Tapbrorychus bicolor*). Tento malý chrobák, dlhý len 1,6–2,5 mm, je hojný všade v bučinách a možno ho bežne nájsť na zlomených častiach kmeňov a vetvách. Jedná sa o sekundárneho škodcu, ktorý sa vyvíja predovšetkým na poškodenom dreve. Požerok lykožrúta bukového je hviezdicovitý. Pri silnom napadnutí sa požerky spájajú a vytvárajú súvislé poškodenie vnútornej strany kôry. Vyhovuje mu čerstvo odumreté drevo, ale môže napadnúť aj živé, silne poškodené alebo hynúce stromy oslabené na-

Obrázok 1: Pluzgiera na buku spôsobené neúspešnými závrtni lykožrúta bukového.

Posledné mesiace sme svedkami nebývalého nárastu kalamít podkôrneho hmyzu vo všetkých smrečinách Slovenska. Situácia sa radikálne zhoršila aj v regiónoch, v ktorých bol doteraz zdravotný stav smrečín na uspokojivej úrovni. Na západnom Slovensku, v oblasti Záhoria dochádza posledných 5 rokov k odumieraniu suchom oslabených borovicových porastov, rovnako

vplyvom podkôrneho hmyzu. Z tohto dôvodu možno očakávať v roku 2018 ďalšie navýšenie objemu dreva napadnutého podkôrnym hmyzom, objem bude pravdepodobne najvyšší za celú dobu vedenia evidencie, s veľkou pravdepodobnosťou prekročí hranicu 4 mil. m³. Vetrové kalamity, obmedzovanie hospodárenia v chránených územiach, nedosta-

Obrázok 2: Mokvajúce závrty na stojacom strome, z niektorých vyčnieva zlepená drvinka.

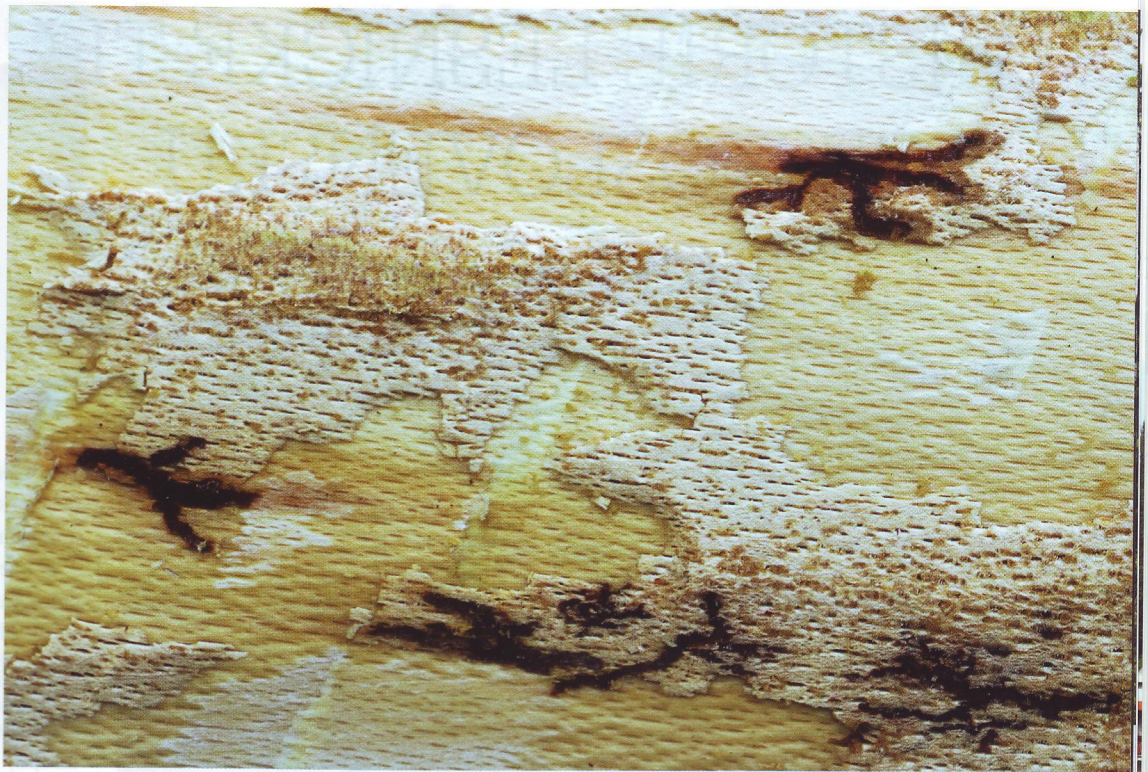
príklad suchom, podpňovkou alebo drevokaznými hubami. Lykožrút bukový má 2 generácie za rok.

Prvá sa rojí od apríla do júna podľa počasia, druhá od augusta do septembra. V prípade napadnutia živého stromu je na kôre v spodnej časti kmeňa, zhruba do 1/3 výšky viditeľné mokvanie alebo výskyt pluzgierov. V strede týchto mokvajúcich škvŕn alebo pluzgierov sa nachádza závrtný otvor. Z čerstvých závrtných otvorov môže vyčnievať zlepená drvinka.

Vo väčšine prípadov, ku ktorým bola prizvaná Lesnícka ochranná služba, sa lykožrút bukový v porastoch premnožil na kmeňoch a haluzine po vetrovej kalamite. Lykožrúty po namnožení na vetvách na zemi následne nateľi na stojace stromy. Tieto sa ataku lykožrútom vo väčšine prípadov dokázali ubrániť a zaliať ich miazgou (stromy s pluzgiermi). Pri silnejšom oslabení porastových stien úpalom kôry, suchom môže tento druh spôsobiť odumieranie živých stromov.

V susednom Maďarsku spôsobil lykožrút bukový spolu s krasoňom zeleným (*Agrilus viridis*) a hubou *Biscogniauxia nummularia* kalamitý v bučinách medzi rokmi 2003–2006. Týmto kalamitám predchádzala suchá perióda v rokoch 2000 až 2004. Spracovaných tu bolo 120 tis. m³ bukového dreva, prevažne v juhozápadnej časti krajiny (LAKATOS, MOLNÁR, 2009). Primárnou príčinou odumierania bolo oslabenie porastov suchom.

Buk je v lesoch Slovenska najrozšírenejšou drevinou, so zastúpením 33,5 %. Má relatívne málo biotických škodcov a z pohľadu ochrany lesa doposiaľ u nás nepatrí medzi rizikové dreviny. S príchodom klimatických zmien sa však môže situácia nepriaznivo zmeniť a preto je potrebné venovať zvýšenú pozornosť aj jeho zdravotnému stavu. To, čo platí v prípade lykožrúta smrekového, teda zvýšená porastová hygiena, rovnako platí aj pre lykožrúta bukového, ale aj ostatné druhy tzv. „agresívnych“ druhov podkôrníkovitých.

Obrázok 3: Hviezdicovité požerky lykožrúta bukového v štádiu larvy na zlomenej vetve.

Obrázok 4: Plne vyvinuté požerky lykožrúta bukového na zlomenom kmeni.

Táto publikácia vznikla vďaka podpore Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0531 „Webová GIS aplikácia pre monitoring výskytu škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska“, APVV-15-0348 „Nové metódy

v integrovanej ochrane lesa zabráňajúce využitiu entomopatogénnych búb“ a projektu Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora (VIPLES), financovaného z rozpočtovej kapitoly MPRV SR.

Jozef Vakula, Andrej Kunca,
Juraj Galko, Andrej Gubka,
Milan Zúbrik, Christo Nikolov,
Roman Leontovych,
Slavomír Rell, Michal Lalik
Lesnícka ochranná služba
Banská Štiavnica